

Sayenko N.V.

FORMING THE STUDENTS' READINESS TO SELF-PROJECTING OF PERSONAL
AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT

The concepts self-projecting and self-actualization of the future specialist's personality are considered in the article, the connection between these concepts is established. It is emphasized that the personality's self-projecting is becoming the concept idea of a new pedagogical paradigm, it is regarded as a process of self-development, self-organization, self-identification. As a result of self-projecting various projects of the person's future activity can be developed. The conditions and the technological complex which ensure readiness to self-projecting are characterized. They include humanization of relations between all participants of the educational process, the use of various methods that take into account the student's individuality and help him to reveal his abilities. Stimulating the development of individual abilities is considered a primary task of the educational establishment. The importance of such qualities of the future specialist as autonomy, ability to self-guided work and self-development is underlined, as well as the idea of continuous education during the whole life. The link of self-realization and self-actualization with the acmeological approach with its idea of attaining perfection by the person is traced. Such quality of the personality as intragenic activity is paid attention to. It should be formed and displayed not as a local ability, but as an integral quality that is revealed while taking important decision in various spheres of personal and professional life. The ways of preparing students for self-actualization in the future with the help of self-projecting are pointed out.

Key words: self-projecting, future specialist, readiness, personal and professional development, self-actualization, self-development, self-realization.

УДК 370.7

Дубровіна І.В.*

ВИМОГИ ДО ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ САМООСВІТИ

У статті здійснено огляд вимог до індивідуальності вчителя як психолого-педагогічної передумови підвищення ефективності професійної самоосвітньої діяльності, побудовано структуру ефективної самоосвітньої діяльності сучасного вчителя. Розглянуто самоосвітню діяльність педагога як аспект духовного розвитку особистості, складову самовдосконалення. Здійснено ретроспективний аналіз педагогічних концепцій самоосвіти учителів, виділено пріоритетні інтегральні якості індивідуальності учителя, що змінювалися в умовах розвитку педагогічної науки. Створено класифікацію складових ефективної самоосвітньої діяльності сучасного вчителя.

Ключові слова: освітні стандарти, самоосвіта, індивідуальність, самопізнання, самовдосконалення, самонавчання, вимоги, вчитель, творчість, індивідуальність.

Основною метою державної політики в галузі освіти проголошено створення умов для розвитку кожного громадянина: «...ключовим завданням освіти у ХХІ столітті є розвиток мислення, орієнтованого на майбутнє. Сучасний ринок праці вимагає від індивідуальності не лише глибоких теоретичних знань, а й здатності самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях, переходу від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян» [6, с. 3]. Необхідність підтримання конкурентоспроможності на динамічному ринку праці вимагає направленості спеціаліста на самоосвітню діяльність протягом життя [8]. Класифікація вимог до індивідуальності педагога в контексті самоосвіти у вітчизняній педагогіці розглядається як передовий засіб самовдосконалення людини.

Так, В. Кремінь зазначає, що: «...найпріоритетнішими сферами ХХІ ст. стають наука (як сфера, що продукує нові знання) та освіта (сфера, що олюднює знання та насамперед забезпечує індивідуальний розвиток людини...)» [155, с. 6]. Отже,

* Дубровіна І.В.*

домінантною сучасної педагогічної думки є наголос на необхідності формування *всєбічно розвиненого фахівця*, здатного свідомо спрямувати внутрішні сили та цінності на неперервну освіту та самоосвіту як її складову.

Теоретичному осмисленню проблеми самоосвітньої діяльності педагога сприяло опрацювання таких дидактичних теорій і концепцій, як: загальні теоретичні проблеми самоосвіти (І. Бестужев-Лада, А. Кооп, В. Ледньов, В. Попов, В. Турченко та ін.); концепція неперервної освіти (О. Аббасова, Н. Аїтов, Л. Відгоф, А. Владиславлев, Б. Гершунський, Л. Зеленіна, З. Малькова, Н. Нечаєв, Н. Ничкало, А. Петров, С. Сисоєва, В. Тимошенко); післядипломна неперервна освіта (С. Вершловський, А. Дарінський, В. Євдокимова, В. Козакова, Ю. Кулготкін, Л. Десохшга, Г. Сухобська та ін.). Необхідність постійної самоосвіти учителя зумовлена характером творчої педагогічної діяльності, підвищенням вимог щодо якості фахового удосконалення, зокрема володіння високим рівнем професійних знань, умінь і навичок, готовність до впровадження інновацій у практику.

Виділення не вирішеного раніше аспекту загальної проблеми спрямовано на аналіз самоосвітньої діяльності в контексті вимог до індивідуальності педагога, розгляд та співставлення педагогічних концепцій самоосвіти минулого і сучасного, їх вплив на розвиток освітньої стратегії сучасного фахівця.

У процесі розвитку педагогічної науки зростає увага вчених до механізмів упровадження сучасних моделей неперервної освіти в умовах полікультурної взаємодії, усвідомлення проблеми самоосвіти в контексті вимог до індивідуальності учителя як актуальної наукової проблеми, що потребує детального теоретичного аналізу.

На основі аналізу наукових праць, починаючи з часів Київської Русі, поняття «самоосвіта» не мало однозначного тлумачення, його розглядали в різних значеннях: як спосіб самовдосконалення духовних та фізичних сил людини, засіб самопізнання, самовиховання, саморегуляції тощо. Самоосвітня діяльність у вітчизняній педагогіці була спрямована на формування духовної культури, розвиток світогляду учителя, будучи джерелом індивідуального саморозвитку. Це підтверджує тлумачення основних понять педагогічної науки часів Київської Русі («*просвіта*», «*освіта*», «*самоосвіта*»), що усвідомлюються педагогами-філософами як «*просвітлення*» душі. На думку М. Гоголя, освіта має спрямовуватися на «*висвітлення*» людської душі для самовдосконалення людини [5]. Уперше вимоги до індивідуальності педагога – *збирати і нагромаджувати знання* – сформулював Данило Заточник (оригінальна пам'ятка «Моління») в Давньоруській державі. Педагог-монах порівнює працю вчителя з працею бджоли і підкреслює нерозривний зв'язок між освітою та самоосвітою [8]. Ідею самопізнання та самонавчання було розвинуто в педагогічній науці часів Київської Русі через поширення нової форми освіти – самоосвіти, що була майже не відома на Заході того часу [13].

В. Тихолаз відводить вагому роль у розвитку педагогічних ідей самоосвіти того часу формам її організації: «створення центрів книжності, центрів письменності (школи, заснованої Володимиром Святославовичем, бібліотеки та школи Ярослава Мудрого, бібліотеки при Києво-Печерському монастирі) та підкреслює необхідну якість ефективності педагогічної праці – *уміння самостійно отримувати знання*» [13, с. 93]. Домінуючим видом самоосвіти середньовіччя стає літературне читання («книжне знання»). Підтвердження цьому знаходимо у поглядах просвітника Кирила Туровського та київського книжника Іоанна, укладача «Зборника Святослава» 1076 р., зібраних правилах самоосвітньої роботи з книгою: «когда читаеш книги, не спеша к другой главе, а трижды повторяя прочитанное». Вагомість «книжного учіння» підкреслює Нестор-Літописець, вважаючи роботу з книгою основним компонентом освіти. У праці В. Мономаха «Повчання дітям» пропагується ідея самоосвіти через культ книги і книжності для досягнення самодостатності [9]. Продовжують ідею самодостатньої

людини проповіді К. Туровського, де згадується, що «людина самодостатня, самовладна», тобто така, що здатна до власного волевиявлення; продуктивність її самоосвіти залежить від того, наскільки повно вона використовує свої природні задатки. Учений звертає увагу на оволодіння учителем *християнською мораллю та розвиток критичного мислення* як засобу самодостатності особистості [9]. Педагогічна класифікація вимог до індивідуальності педагога сформулювалася у філософській думці Українського відродження для надання вагомості потенційним можливостям учителя в соціумі у функціональній ролі: «педагога-дослідника», «провідника у світ знань», «просвітника», «генератора ідей». Така позиція щодо професії вчителя відображає концепцію гуманізму, що пов'язана з реалізацією принципу вагомості та пошани до педагога як наставника в житті підростаючого покоління.

Саме в цю епоху самоосвітня діяльність стає синонімом творчого пошуку, стимулом дієздатності, умовою удосконалення емоційно-чуттєвої сфери, інтелектуальної активності, мотиваційно-вольових якостей особистості, формування потреби в постійному збагаченні новими знаннями [10]. Вагомий внесок у дослідження проблеми самоосвіти у XVII ст. зробив просвітник К. Ставровецький. Він вважав, що «гострота розуму людини залежить від природних здібностей», а «глибина та обширність розуму залежить від виховання», тому без роботи над собою людина не може повністю самореалізуватися, самовдосконалюватися, самонавчатися.

У XVI-XVII ст. ідеї самоосвіти поширювалися у братських школах Києво-Могилянської академії. У той час видатні українські мислителі, зокрема С. Полоцький, Є. Славинецький, К. Ставровецький, Ф. Прокопович, І. Гізель та інші, одержали широку різнобічну освіту, активно займалися самоосвітою.

Так, Ф. Прокопович підкреслював значення літературної самоосвіти, її ролі в системі виховання: «самостійна робота над книгою сприяє вихованню справжньої людини». У «Духовному регламенті» проповідник проголошує ідею безперервної освіти: «...освічена людина ніколи ситості не відчуває, але не перестане ніколи вчитися» [8, с. 45]. Отже, українські просвітители XIX століття, ставлячи високі вимоги до індивідуальності педагога в контексті самоосвіти, насамперед спрямовували особистість на систематичну роботу над собою, відповідальність за власний професійний розвиток.

Вагомим значенням для поширення в Україні ідей самоосвіти мали методичні листи про читання книг рідною мовою у школі серед народу І. Вишенського, граматики слов'янської мови Л. Зизанія, М. Смотрицького, словник П. Беринди. На думку Г. Ващенко, *любов до знань та книги* формується як риса виховного ідеалу українця з часів княжої доби. З того часу можна прослідкувати розвиток «писемності, мистецтва та освіти, і то не тільки серед верхівки народу, а й серед народних мас» [4].

У свою чергу праці видатного українського філософа-педагога Г. Сковороди забезпечили підґрунтя для філософського усвідомлення ідеї неперервної освіти протягом життя, підкреслили її соціальну значущість. Методичні рекомендації «Філологічних записок» автора – це практичні поради самоосвітньої діяльності до оволодіння знаннями. На думку мислителя, самоосвіта є вищим ступенем *розвитку самостійності, ініціативності й активності людини* [12].

У XIX ст. Т. Шевченко, І. Франко, Л. Українка, П. Грабовський, К. Ушинський, М. Пирогов та ін. мислителі розуміли самоосвітню діяльність у контексті вимог до індивідуальності педагога, самоосвіту у формі *самостійного пошуку та засвоєння знань й умінь*, як необхідної умови розвитку «гармонійної освіченої людини». Так, Т. Шевченко, отримавши волю, займався активно самоосвітою: опрацьовував історію світу, історію мистецтв, західноєвропейську літературу, французьку мову та ін. Водночас поет-просвітник високо цінував професію педагога. Він вважав за необхідне, щоб до педагогічної діяльності допускалися *високоморальні, гідні люди, здатні з честю її виконувати*. У 60-ті роки XIX ст. зростає суспільний інтерес до самоосвіти –

відкриваються недільні школи, народні бібліотеки, читальні. Поет-просвітник видає «Букварь южноруський» для підвищення грамотності населення, готує підручники для недільних шкіл – задачник, географію, етнографію, історію. Нарівні з методичною літературою поширюється таємно «Кобзар» як джерело філософського та просвітницького нового знання. Освітній ідеал XIX ст. – це людина багатогранних знань та інтересів, широкої розумової культури, всебічно розвинута, зокрема естетично. В основі такого освітнього ідеалу учителя міститься така інтегральна якість особистості, як *працьовитість*: тільки в праці можна знайти справжнє задоволення, і тому вона має займати головне місце в житті кожного педагога, майстра своєї справи.

М. Пирогов підкреслює вагому роль самоосвіти в організації освітньо-виховного процесу школи: «Якщо школі вдасться зробити учнів схильними до науки, дати їм свідомий науковий напрям, викликати в них любов до самостійних занять наукою, – писав він, – то більше нічого і вимагати не треба» [7, с. 172]. Учений зазначав необхідність оволодіти вчителю *уміннями організації «самостійної діяльності розуму учнів»*, підкреслює *проблему розвитку уваги* як «першої і основної умови всякої, і наукової, і практичної, самостійності». Також велике значення має створення умов для самоосвіти – читання групами у вільні години, наявність дитячих бібліотек. Учений закликав «...постійно слідкувати за собою та спостерігати за власним запасом сил і умінь» [7, с. 286]. М. Пирогов вважав, що самоосвітня діяльність сприяє самодіяльності людини, прояву її творчих сил, активності.

К. Ушинський пропонував не обмежувати самостійність, активність учнів, надавати їм свободу, створювати умови для творчості та сприяти розвитку самоосвітньої діяльності.

М. Гоголь радив для розвитку самоосвітніх умінь і навичок учнів використовувати праці про значення знань, самоосвіти в житті людини, а саме такі: «Знання, які ведуть до самовдосконалення», «Хороша книга як шлях до істини та добра» [9].

Традиції фізичної та психофізичної філософії самоосвіти, започатковані в часи Київської Русі, перейняло українське козацтво у XVI – поч. XVIII ст. Постійна готовність оборонятися вимагала від козаків систематичного саморозвитку внутрішніх сил, створення внутрішньої гармонії, самовдосконалення тіла і душі, оскільки для козацької педагогіки характерним є ідеал вільної та незламної у своїх прагненнях до свободи людини, яка поважає рідну землю, мову, культуру, будує власну долю.

У світобаченні представників вітчизняного просвітництва XVIII ст. переважав ідеал такої особистості, що гармонійно поєднувала «благо індивіда» з суспільним благом. Формуючи образ такого учителя, учені-просвітники спиралися на активізацію саморозвитку, стимулювання самопізнання, самооцінки й самовизначення як чинників найефективнішої реалізації всіх своїх внутрішніх сил, здібностей, можливостей.

Найглибше та найґрунтовніше концепцію особистості, вільної у своєму самовизначенні й самоздійсненні, здатної до продуктивного перетворення себе самої з метою найефективнішої самореалізації, розкрив філософ, просвітник Г. Сковорода. Саме ця проблема є домінантною у його творчості. Найбільш повно тема самоосвіти відображена у філософських діалогах «Наркисс. Разглаголює о том: Узнай себя», «Разговор, называемый алфавит, или Букварь мира». Так, висловом Г. Сковороди, який вживається в його філософській спадщині, є фраза «Пізнай самого себе». Кінцевою метою є визначення «внутрішньої натури» кожного як умови усвідомлення індивідуальністю своєї соціальної значущості у суспільстві, межі морального самовдосконалення, суспільного прозріння тощо. Учений вважає, що лише розуміння і врахування внутрішнього потенціалу особистості в її формуванні та розвитку стане «вічним джерелом бажання» до знань, активізуватиме волю, «збуджуватиме до досвіду» і разом з цим сприятиме «виробленню мистецтва та звички» до «сродної праці», до найвищого щастя особистості – поєднання своєї посади з громадською [2].

Як бачимо, йдеться про становлення особистості як активної та творчої рушійної сили суспільства, здатної до поєднання ініціативи й відповідальності за власну діяльність через усвідомлення умов, що сприяють активізації механізмів самоосвіти. Зазначимо, що Г. Сковорода першим в українській філософсько-педагогічній думці спрогнозував оптимальні умови для реалізації зазначеної мети, які багато в чому залежали від батьків, учителів, середовища та самої особистості. Філософ розглядав орієнтацію на розвиток індивідуальності і визначив головну вимогу до індивідуальності вчителя – *пізнати природні задатки себе та свого учня, розкрити внутрішній світ дитини та спрямувати її діяльність відповідно до внутрішньої природи* [12]. Це можна здійснити на засадах глибокого самоаналізу учителем своєї «внутрішньої природи», педагогічної рефлексії внутрішньої сутності, перш ніж обрати для себе практичну сторону проблеми. Обґрунтовуючи проблему самопізнання, Г. Сковорода спирався на мудрість античних мислителів Епікура, Сенеки, Сократа, Піфагора, Плутарха. Але, розв'язуючи цю проблему через самореалізацію особистості, він мислив самобутньо. Самопізнання для нього – не мета, а єдиний шлях до «духовності людини», яка переборола свої рабські звички й пристрасті та знайшла шлях до щастя. Філософ вважав самопізнання засобом і знаряддям морального самовдосконалення, яке в кінцевому підсумку дає змогу кожному визначити, у чому ж полягає його найпотрібніше, і що для нього «межа, смуга, край усіх на світі бажань та намірів» [5].

Без самопізнання неможливе досягнення повної гармонії свого внутрішнього духовного світу з макрокосмосом. Самопізнання вимагає передусім від людини знання самої себе, вміння оцінювати власні позитивні і негативні риси, якості, професійні навички та уміння [12]. Співзвучними з концепціями «сродної» праці Г. Сковороди були погляди громадських діячів І. Котляревського, М. Максимовича, Т. Шевченка, К. Ушинського, які підкреслювали важливість спрямування особистості на самоосвіту як обов'язкову умову самореалізації.

Г. Ващенко був прихильником таких форм і методів навчання, які передбачають самостійну творчу діяльність як запоруку самореалізації особистості. Головною складовою характеру учителя вчений вважав *життєві прагнення, власну стратегію (направленість)* як стрижень, навколо якого відбувається формування духовності особистості з наступною її самоактуалізацією [4]. Ключового теоретичного та практичного значення набувають наукові здобутки В. Сухомлинського, спрямовані на формування у вихованців віри у себе. Науковець обґрунтував необхідність розвитку емоційно-вольової сфери індивідуальності педагога, його потреби в постійній самоосвіті як засобу удосконалення педагогічної майстерності [13].

Фундаментальні педагогічні концепції минулого знайшли своє логічне відображення в наукових розвідках філософії мистецтва, зокрема в педагогічних поглядах О. Рудницької, яка вважала, що «...особливої уваги заслуговують ті педагогічні ідеї, які спрямовані на процеси формування духовної особистості, результати якого не вимірюються кількістю засвоєної інформації та вміннями її використання на практиці, а характеризуються якісними змінами у розвитку внутрішнього світу, рис і властивостей людини» [11, с. 40]. Суспільство знань ХХІ століття характеризується високою інтелектуалізацією праці, динамізмом виробництва, інформаційним вибухом у всіх галузях суспільного життя, підвищеною увагою до питань, індивідуальних для кожної людини.

Розроблені теоретичні основи професійної самоосвіти, її культури, загальна концепція розвитку підтверджують нашу позицію про взаємозв'язок між неперервною освітою та самоосвітньою діяльністю. Тому класифікація вимог до індивідуальності педагога піддається варіативному моделюванню та змінюється під впливом соціально-історичного середовища (зовнішніх факторів) та механізмів самосвідомості людини (внутрішніх факторів), що становлять «відповідності цим вимогам». Оскільки внутрішні

фактори визначають духовні пріоритети особистості вчителя, моральні ідеали, професійні якості, то вони постають домінуючими чинниками для активізації потенційних можливостей педагога. Аналізуючи наукові педагогічні джерела, доходимо висновку, що упродовж розвитку педагогічної думки вимоги до індивідуальності педагога постійно змінювалися, ґрунтуючись на уявленнях соціуму про цінності та ідеал «образу учителя». Таким чином, спеціаліст реалізував себе у ролі творчої особистості та фахівця, створюючи власний «Я-образ» відповідно до етапів суспільного розвитку. Для перетворення дійсності сучасного освітнього простору вагомими є позиції педагогічних ідей та концепцій самоосвіти минулого, оскільки вони є принципами до керівництва дій сучасного учителя, факторами активізації неперервної освіти.

У цьому міститься безцінний досвід вітчизняних педагогів, які розуміли ідею самоосвіти як важливого засобу формування всебічно гармонійної людини. Педагогічні концепції учителів-наставників Київської Русі знайшли відображення в позиціях сучасної педагогічної думки, зокрема в контексті розуміння самоосвіти та самовиховання як складових процесу самовдосконалення [11]. Розвиток педагогічної ідеї самоосвітньої діяльності особистості у ХХІ столітті характеризується переглядом ролі освіти, домінуванням інформації в суспільстві знань, посиленням таких інтегральних якостей індивідуальності, як активність, самостійність, ініціативність, інформативність, гнучкість, мобільність, працьовитість, відкритість до нового.

Особистісний професійний досвід самоосвіти складається з таких складових: орієнтації на індивідуальність, цілеспрямовану направленість на самоосвіту, розвитку критичного мислення, відповідальності за власний розвиток. Ці основні інтегральні якості індивідуальності впливають на окреслення сформованої життєвої стратегії учителя. Тобто, на наш погляд, системна робота над собою будується на взаємозв'язку самопізнання, саморегуляції, самоорганізації та самоконтролю на основі творчості індивідуальності.

Актуальним напрямком модернізації освітнього простору стає самоосвіта людини як суб'єкта професійної діяльності. Н. Нічкало пропонує чітку класифікацію сучасних вимог до індивідуальності сучасного вчителя. На її думку, вчитель повинен: «забезпечувати свій постійний особистісний розвиток, включаючи вдосконалення знань і викладацьких навичок; усвідомлювати, які цінності та світоглядні установки ведуть до здорового людського суспільства; організовувати ефективне управління навчальним середовищем і ресурсами; вміти пов'язувати навчальні програми школи з потребами суспільства...» [6, с. 41].

Т. Іванова підкреслює, що «нова парадигма людського існування базується на нових знаннях і загальнопланетарних принципах мислення. Вона полягає в зміні пріоритетів, де в центрі уваги – особистість педагога, його культура, професіоналізм, а знання та вміння, якими він володіє, перетворюються з самоцілью навчання у засіб його професійного розвитку» [6, с. 5].

Інший погляд на ідеальну модель та класифікацію вимог до індивідуальності педагога обґрунтовує Є. Бондаревська. Дослідниця вважає досконалим такого вчителя, що: «... здійснює творче навчання і виховання, має індивідуальний педагогічний почерк, розглядає і удосконалює власну педагогічну діяльність як систему, здатний до морально-вольової саморегуляції, займається професійною самоосвітою і самовихованням» [3, с. 224].

У свою чергу К. Роджерс створив таку характеристику культурної, повноцінної особистості: «... творчість, рухливість, поєднання емоції, емпатії та рефлексії, довіра до себе і самосприйняття, неконфортність і самообумовленість поведінки, відкритість світові та досвіду, спрямованість на зміни, саморозвиток» [10, с. 328].

Отже, сутність вимог до індивідуальності педагога в контексті самоосвіти пов'язана із забезпеченням навчально-освітнього процесу відповідними педагогічними умовами.

Опрацювання, вивчення провідних ідей самоосвіти виявляє творчий підхід до організації навчально-виховного процесу; формує почуття емоційно-інтелектуальної радості, впевненості, зацікавленості у збагаченні власного науково-педагогічного досвіду; розвиває культуру самоосвіти, активізує прояви самостійного вибору форм і методів самоосвітньої діяльності. Класифікація складових самоосвіти допомагає підкреслити її особистісно значущу цінність, формує направленість особистості до самостійної наукової праці.

Оскільки самоосвіта потребує постійних вольових зусиль, її здійснення вимагає володіння вміннями саморегуляції, самоуправління, самоаналізу, педагогічної рефлексії на основі творчості для досягнення поставленої дидактичної мети. Підвищує результативність самоосвіти наявність у педагога ідеалу образів рефлексії «Я – реального професіонала», «Я – професіонала у майбутньому» через усвідомлення цінностей та установок самоосвіти.

Активізація самоосвітньої діяльності відбувається у той період, коли людина починає свідомо та вмотивовано систематично працювати над собою, реалізуючи власну програму саморозвитку; коли учитель ставить за мету здійснення потреби у безперервній самовдосконаленні своїх знань, умінь та навичок, компетентний самостійно їх поповнювати. Ми вважаємо, що класифікацію складових ефективною самоосвітньої діяльності сучасного вчителя можна відобразити у такій схемі (рис. 1).

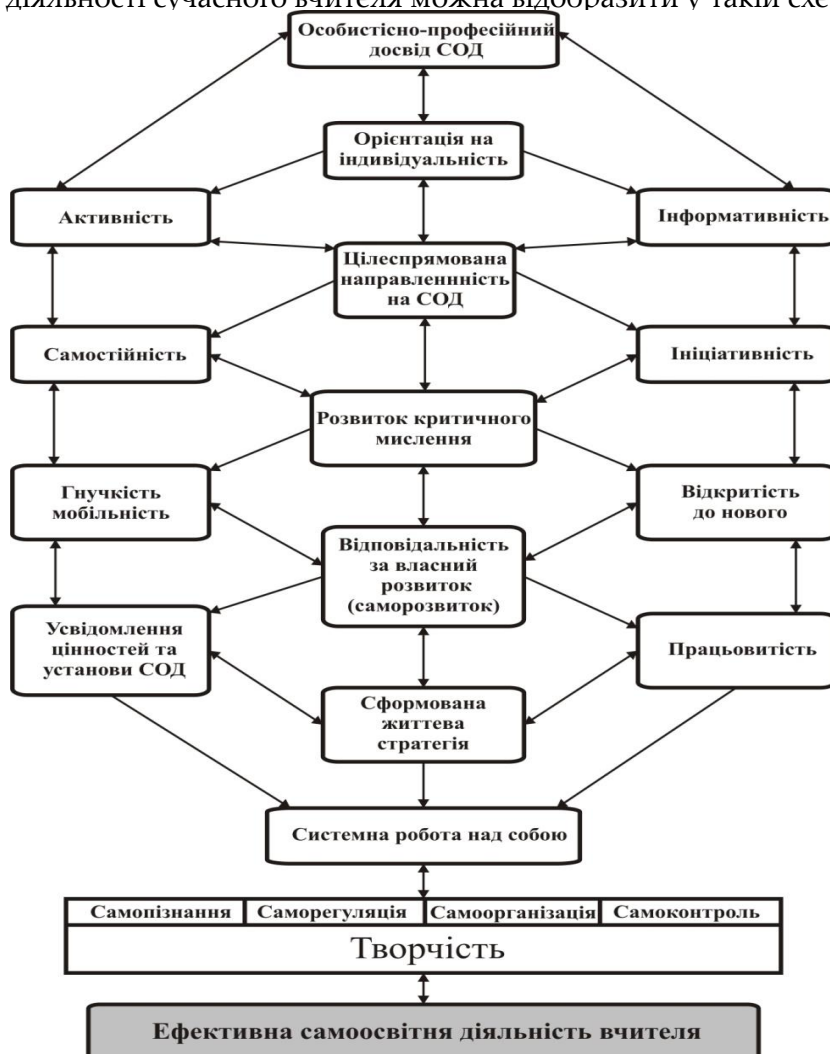

Рис. 1. Класифікація складових ефективною самоосвітньої діяльності сучасного вчителя

Скорочення в схемі: СОД – самоосвітня діяльність.

Узагальнюючи погляди вчених різних галузей науки минулого і сучасності, доходимо висновку, що самоосвітню діяльність педагога необхідно розглядати як частину духовного розвитку людини, складову її самовдосконалення. Подальших наукових досліджень потребує розроблення класифікації педагогічних умов самоосвітньої діяльності учителів музичного мистецтва в умовах сучасних викликів часу.

Література:

1. Адольф В. Развитие профессионального потенциала педагога в условиях обновления образовательной практики / В. Адольф, И. Степанова // Инновации в образовании. – 2011. – № 10. – С. 14-24.
2. Алиев Ю. Настольная книга школьного учителя-музыканта / Ю. Алиев. – М., 2000. – 324 с.
3. Бондаревская Е. Теория и практика личностно-ориентированного образования. / Е. Бондаревская. – Ростов-на-Дону : Изд-во РГПИ, 2000. – 352 с.
4. Ващенко Г. Виховний ідеал : підручник [для виховників, учителів і українських родин] / Г. Ващенко. – Брюссель : Центральна Управа Спілки Української Молоді, 1976. – 120 с.
5. Горський В. Історія української філософії. Курс лекцій : [навч. посібник для студентів вищих навч. закладів] / В. Горський. – К. : Наукова думка, 1996. – 127 с.
6. Иванова Т. Культурологическая подготовка будущего учителя : [монография] / Т. Иванова. – К. : ЦВП, 2005. – 282 с.
7. Пирогов Н. Избранные педагогические сочинения / Н. Пирогов. – М., 1985. – 172 с.
8. Прокопович Ф. Духовний регламент / Ф. Прокопович // Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / за заг. ред. С. Литвинова. – К. : Рад. Шк., 1961. – 213 с.
9. Повесть минулих літ: Літопис / [переказ В. Близнеця]. – К. : «Веселка», 1982. – 226 с.
10. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становления человека / К. Роджерс [пер. с англ.] – М. : Прогрес, универс., 1994. – 480 с.
11. Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька : [навчальний посібник] / О. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2005. – 360 с.
12. Сковорода Г. Літературні твори / Г. Сковорода. – К., 1972. – 221 с.
13. Тихолаз В. Проблема самоосвіти: історичний аспект / В. Тихолаз // Вісник Черкаського університету. Випуск 64. Серія: педагогічні науки. – Черкаси, 2005. – С. 93 – 99.

Дубровина І.В.

ТРЕБОВАНИЯ К ИНДИВИДУАЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТЕ САМООБРАЗОВАНИЯ

В статье сделан обзор требований к индивидуальности учителя как психолого-педагогической предпосылки повышения эффективности профессиональной самообразовательной деятельности, построена структура эффективной самообразовательной деятельности современного учителя. Рассмотрена самообразовательная деятельность педагога как аспект духовного развития личности, составляющая самосовершенствования. Осуществлен ретроспективный анализ педагогических концепций самообразования учителей, выделены приоритетные интегральные качества индивидуальности учителя, которые изменялись в условиях развития педагогической науки. Создана классификация составляющих эффективной самообразовательной деятельности современного учителя.

Ключевые слова: образовательные стандарты, самообразование, индивидуальность, самопознание, самосовершенствование, самообучение, требования, учитель, творчество, индивидуальность.

Dubrovina I.V.

REQUIREMENTS FOR TEACHER INDIVIDUALITY IN THE CONTEXT OF SELF-EDUCATION

The article is a review of requirements for the teacher individuality as a psycho-pedagogical precondition of an effective improvement of professional self-education. Self-education of a teacher is considered as an aspect of the spiritual development of the individual. A classification of the components of an effective modern self-education of a teacher is created. An active position of a person as a subject of professional activity is explained in the context of priority of an education area modernization. Dominants of a modern pedagogical idea are determined: the formation of a fully developed specialist who can consciously direct the internal forces and values for continuous education and self-education. In the article, it is also proved that during the development of the pedagogical idea, the requirements for the teacher individuality were constantly changing, based on the ideas of society about values and the ideal of «an image of the teacher». The need for constant self-education of a teacher is analyzed. It is conditioned by the nature of creative pedagogical activities, the increase of requirements for the quality of professional improvement, including: the possession of a high level of professional knowledge and skills, readiness for the introduction of innovations into practice. Pedagogical concepts of self-education of the past and present as well as their influence on the development of an educational strategy of a modern professional are reviewed and compared. The author examined the logical interrelation of education and self-education in the professional activities of a teacher.

Key words: educational standards, self-education, self- individuality, self-improvement, self-learning, requirements, teacher, creativity, individuality.

Рецензент: Слюсаренко Н.В.

УДК 378.046-021.68-051:502(09)

Клясен Н.Л.*

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах модернізації освітньої галузі в Україні. Визначено пріоритетні напрямки роботи таких закладів у контексті реалізації стратегічних державних ініціатив у сфері освіти. Розглянуто основні шляхи підвищення інформаційної компетентності педагогічних кадрів, можливості інформаційного та науково-методичного забезпечення професійного розвитку вчителів. Особливу увагу приділено аналізу роботи методичних служб у курсовий, міжкурсний періоди підвищення кваліфікації та під час самоосвітньої діяльності вчителів. Обґрунтовано проблеми розвитку післядипломної освіти відповідно до концепції навчання впродовж усього життя.

Ключові слова: післядипломна освіта, законодавство, модернізація освітньої галузі, перспективи, неперервна освіта, науково-методична робота.

Інноваційний розвиток освіти України актуалізує проблему якісного оновлення післядипломної освіти та її найважливішої складової – системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Як відомо, від ефективної діяльності цієї системи, професійної компетентності педагогічних працівників залежить загальний рівень розвитку молодого покоління, рівень зростання його економічного і соціального статусу. Тому метою післядипломної педагогічної освіти (ППО) є задоволення індивідуальних потреб громадян в особистісному та професійному зростанні, сприянні забезпеченню потреб держави у кваліфікованих кадрах високого рівня, здатних компетентно та

* Клясен Н.Л.*